

Κείμενο - φωτογραφίες: **ΙΩΑΝΝΗΣ ΞΗΡΟΣ**

Πολιτιστικό και περιηγητικό ταξίδι στο κεντρικό Ιράν πραγματοποιήσε με τη Versus Travel από 22 έως 30 Δεκεμβρίου 2011 ο Ιωάννης Ξηρός, μέλος του Ορειβατικού Συλλόγου Αχαρνών.

Το οδοιπορικό άρχισε από τη μεγάλη πρωτεύουσα Τεχεράνη των 12 εκατ. κατοίκων, μια πολύβουη και χωρής ιδιαίτερη ομορφιά πόλη, πνιγμένη στ' αυτοκίνητα, όπως όλες οι μεγάλες πόλεις της Περσίας. Κυριαρχούν οι πολυκατοικίες, μικρές ή μεγάλες. Μέχρι τα μέσα του 18ου αιώνα ήταν ένα μικρό χωριό, δίπλα στην ιερή κωμόπολη Ρέι. Το 1791 έγινε η πρωτεύουσα της δυναστείας των Κατζαρί. 200 οικισμοί συνενώθηκαν για να κτισθεί η νέα πρωτεύουσα. Φιλοξενεί πολλά μουσεία, όπως υαλικών, χαλμών και τη θερινή έπαυλη των Σάχηδων, διακοσμημένη σε στυλ τύπου Βερσαλλιών. Αυτό που εντυπωσιάζει έντονα όμως είναι το Εθνικό Μουσείο, όπου εκτίθενται έργα τέχνης και πολιτισμού 3500 ετών περσικής ιστορίας.

Αναμφισβήτητη όμως η ωραιότερη και πιο πράσινη πόλη της χώρας είναι το Εσφαχάν, 420 χλμ. νοτίως της Τεχεράνης, πραγματικό καλλιτεχνικό θησαυροφυλάκιο του Ιράν, το οποίο ο Σαντάμ Χουσεΐν του Ιράκ βομβάρδισε αγρίως, παρά τις ικεσίες της Unesco να σεβαστεί αυτή την πόλη. Το σκηνικό του Εσφαχάν απαρτίζουν τα μεγαλόπρεπα παλάτια, τα τεμένη της μεσαιωνικής εποχής με τους βαθυκύανους τρούλους, οι κήποι και οι γέφυρες του ζωοδότη ποταμού Ζαγιάντε. Το Εσφαχάν, καταστράφηκε από τους Άραβες (7ος αιώνας) και τους Μογγόλους (13ος αιώνας), απέκτησε νέα αίγλη κατά τη Χρυσή εποχή της δυναστείας των Σαφαβιδών (15ος αιώνας), οπότε το περσικό έθνος μετά από μακραίωνες κατακτήσεις και περιπέτειες ξανάγινε ενιαίο, ανεξάρτητο και ισχυρό. Το Εσφαχάν υπήρξε πρωτεύουσα της

Περσίας από τα μέσα του 16ου αιώνα έως το 1791. Στο τεράστιο τζαμί της Παρασκευής και στα διάφορα τμήματά του με διαφορετική αρχιτεκτονική και διακόσμηση παρουσιάζεται ανάγλυφα όλη η ισλαμική περίοδος της Περσίας, διότι κάθε δυναστεία και κάθε κατακτητής προσέθετε το δικό του τμήμα. Στην Πλατεία του Ιμάμ δεσπόζουν το Βασιλικό Τέμενος, το θώροφο ανάκτορο των Σαφαβιδών Αλή Καπού και το τζαμί του Σείχη Λατφολάχ, όλα αριστουργήματα τέχνης.

Η πανέμορφη Γιαζντ, η «ευγενική πόλη της ερήμου» 350 χλμ. νοτίως του Εσφαχάν είναι ευχάριστη έκπληξη για όλους του ταξιδευτές. Προστατευμένη από την Unesco, η Γιαζντ δεν ενοχλήθηκε από τους Άραβες κατακτητές και παρέμεινε ζωοαστρική για αιώνες. Η παλιά πόλη παρουσιάζει ανάγλυφα την αρχιτεκτονική των πόλεων της ερήμου, σπείτα, χαμηλά, συνεχόμενα χτισμένα από πηλό και άχυρο σε καφετιά απόχρωση με στενοσόκακα καλυμμένα (για προστασία από τον ήλιο) με ανεμοπαγίδες (μπαντικιρ), μικρούς πύργους με κάθετα ανοίγματα που παγιδεύουν την παραμικρή αύρα και την στέλνουν στο εσωτερικό της οικίας. Η αρχιτεκτονική της ερήμου φθάνει όμως στο απόγειό της με το σύστημα ύδρευσης (κανάτ). Το νερό έρχεται από το βουνό και συγκεντρώνεται σε ένα τεράστιο υδραγωγείο. Από εκεί υπόγεια κανάλια το φέρνουν σε όποια οικία, ο ιδιοκτήτης της οποίας μπορούσε να πληρώσει την εργασία. Κατόπιν της εργασίας εκτιζετο η οικία. Οι υπόλοιποι κάτοικοι μετέφεραν το νερό με δοχεία στα σπίτια. Αυτό βέβαια σε άλλες εποχές, σήμερα το σύστημα ύδρευσης είναι παντού το ίδιο.

Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της Γιαζντ είναι ο ζωοαστρικός ναός της. 10.000 ζωοάστρες ζουν στην πόλη και 100.000 σ' όλο το Ιράν. Ο ναός κτίστηκε το 1927 από

ζωροάστρες του εξωτερικού (Ινδία) και μέσα του καίει το αιώνιο πυρ, συνεχώς τροφοδοτούμενο με ξύλα βερικοκιάς ή αμυγδαλιάς επί 1500 χρόνια από 2 ιερείς, μεταφερθέν εκεί από άλλο ναό. Το πυρ, η γη και ο αέρας είναι τα τρία αγνά στοιχεία του σύμπαντος κατά το ζωοαστρισμό με το πυρ να είναι το αγνότερο όλων. Η αρχαία θρησκεία των Περσών ιδρύθηκε περί το 600 π.Χ. από το Ζαρατούστρα και είναι μονοθεϊστική. Ο Ζαρατούστρα, εύπορος ευγενής της εποχής του, έπεισε τους συμπατριώτες του ότι δύο μόνον θεοί υπάρχουν και είναι σε αιώνιο πόλεμο μεταξύ τους, ο Άχουρα Μάσδαδ (το Καλό) και ο Αρμιάν (το Κακό). Οι κακοί και άδικοι άνθρωποι έχουν πάντα τη δυνατότητα και την επιλογή του πρώτου χτυπήματος ή αδικίας εναντίον των καλών και δικαίων, στο τέλος όμως κρίνονται από τον Άχουρα Μάσδαδ και τιμωρούνται. Γι' αυτό και οι άνθρωποι πρέπει να σκέπτονται καλώς, να πράττουν καλώς και να ομιλούν καλώς. Ο Ζαρατούστρα ήταν ο πρώτος που μίλησε στην Κεντρική Ασία για την αθανασία της ψυχής.

Συνεχίζοντας το ταξίδι, η διαδρομή προς τη Σιράζ, ακόμη νοτιότερα, είναι καταπληκτική, διότι προσφέρει μια θαυμάσια θέα της χιονισμένης και επιβλητικής οροσειράς Ζάγκρος. Η επόμενη έκπληξη ήταν το περίφημο «παγοποιείο της ερήμου», ένα παμπάλαιο κτίσμα σε σχήμα ρόμβου με άνοιγμα στην κορυφή, ύψους 30 μέτρων, το οποίο στο εσωτερικό του είχε άλλα 30 μέτρα βάθος από το ύψος του εδάφους. Ήταν αποθήκες πάγου. Οι πολικές θερμοκρασίες των νυχτών της ερήμου πάγωναν το νερό σε ένα παράπλευρο σκάμμα βάθους 10 μέτρων, στο οποίο οι παγοποιοί έριχναν πριν το τελευταίο φως άφθονο νερό. Το πρωί το νερό ήταν πάγος. Τον έσπαζαν και έριχναν τα κομμάτια εντός του ρομβοειδούς κτίσματος και η πτώση θρυμματίζει τε-

λείως τον πάγο. Το χωριό είχε αρκετό πάγο για την κατάρτιση τροφίμων. Είναι πραγματικά εκπληκτική η ευρηματικότητα και η τεχνική της Ανατολής.

Λίγα χιλιόμετρα πριν τη Σιράζ, σταθήκαμε με δέος μπροστά στον τάφο της Κύρου Α΄ του Μεγάλου, ιδρυτή της Περσικής Αυτοκρατορίας της δυναστείας των Αρχαμενιδών, ο οποίος ευρίσκεται στο μέρος όπου πριν 2500 χρόνια ήταν η πρωτεύουσα Πασαργάδες. Στον 7 μέτρων μήκος και 10 μέτρων ύψους τάφο (από τεράστιες πέτρες) είναι γραμμένο σε αρχαία περσική: «Είμαι ο Κύρος, Βασιλεύς της Ασίας. Ξένη, όποιος και αν είσαι, από όπου και αν έρχεσαι, να θυμάσαι πάντα αυτόν τον τάφο».

Ο Μ. Αλέξανδρος σεβάστηκε αυτό το μνημείο και δεν του επεφύλαξε την τραγική τύχη της Περσεπόλεως. Τα ερείπια της Περσεπόλεως είναι για κάθε ταξιδευτή ένα ισχυρό πολιτισμικό σοκ.

80 χιλιόμετρα έξω από τη Σιράζ ίστανται τα ερείπια ενός μεγάλου πολιτισμού, όπου φαίνεται ακόμη η κυρίαρχη ιδεολογία της εποχής και η κοσμοθεωρία των Αχαιμενιδών. Οι τελευταίοι επέβαλαν ειρήνη σ' όλους τους γειτονικούς λαούς που κατέκτησαν και επέβαλαν τάξη και δικαιοσύνη. Από την Πύλη των Εθνών περνούσαν οι αντιπροσωπεΐες των υποτελών λαών φέροντες δώρα στο Βασίλεα των Βασιλέων. Ανάγλυφα επί των αρχαίων τοίχων δείχνουν τις φιγούρες με τις παραδοσιακές στολές της εποχής του κάθε λαού. Υπάρχουν κολώνες και ανάγλυφα των ιερών ζώων, του ταύρου και του αετού. Η Περσέπολις, καταστραφείσα από το Μ. Αλέξανδρο (ο οποίος αργότερα μετανόησε για την ανίερη πράξη του) ήταν η κατοικία του Αχαιμενίδη βασιλιά με διοικητικό κέντρο τα Σούσα, βορειότερα. Σήμερα είναι σχετικώς καλοδιατηρημένα ερείπια σε έκταση 130 στρεμμάτων, μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η γενική εντύπωση που σχηματίζει ο επισκέπτης της σημερινής Περσίας είναι ότι πρόκειται για έναν ευγενή και φιλόξενο λαό που πιστεύει ακράδαντα στη θρησκεία και τα έθιμά του. Οι γυναίκες είναι όλες καλυμμένες και οι περισσότερες φορούν μαύρο τσαντόρ με την απόλυτη θέλησή τους. Παντού στη χώρα υπάρχουν κυτία φιλανθρωπίας στα οποία οι πιστοί του Αλλάχ ρίχνουν όσα χρήματα δύνανται. Προσοχή! Όχι ότι έχουν εχουαρίστηση, είναι υποχρεωμένοι να ρίχνουν όσα χρήματα δύνανται. Η ύπαιθρος είναι πτωχή και ο μέσος μισθός 500 ευρώ, πλην όμως οι τιμές είναι χαμηλές. Παρ' όλα αυτά η έλλειψη ξένων επενδύσεων εμποδίζει την εξέλιξη της τεχνολογίας και αφήνει την οικονομία με ελλείψεις.

Υπάρχει ικανοποιητικό σύστημα περίθαλψης και κοινωνικής ασφάλισης, πλην όμως στις πνιγμένες στο καυσαέριο πόλεις (τα ΙΧ είναι των δεκαετιών 1970-1980) οι ντόπιοι αναγκάζονται να κάνουν δύο δουλειές για να επιβιώσουν. Προσωπικά πιστεύω ότι το θεοκρατικό καθεστώς (η πραγματική εξουσία ευρίσκεται στην ιερή πόλη Κομ) έχει χάσει την επαφή της με την πραγματικότητα και αναστέλλει την ανάπτυξη. Ενδεχομένως να πάρουν όλη τη Χώρα στο λαμό τους αν συνεχίσουν την τυφλή και τελείως παράλογη αντιπαράθεση με τη

Δύση. Ένα χαρακτηριστικό της υπανάπτυξης είναι ότι το Ιράν επανεισάγει το πετρέλαιο που παράγει επεξεργασμένο, διότι δεν έχει αρκετά διυλιστήρια. Η αντιπαράθεση με τη Δύση, τελείως τεχνητή, δίνει λόγω ύπαρξης στο καθεστώς, αλλά ως πότμο:

Και τώρα μια μικρή, αλλά απαραίτητη ιστορική αναδρομή. Ο Κύρος ο Μέγας νίκησε τους Μήδους και αφού πέτυχε την εθνική ενότητα έθεσε υπό έλεγχο τους γειτονικούς λαούς. Ο Μ. Κύρος ήταν ο πρώτος στην ιστορία που διακήρυξε τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, διακηρύσσοντας ότι στο κράτος του οι άνθρωποι θα απολαμβάνουν ελευθερία θρησκείας, λατρείας, ηθών και εθίμων και το σπουδαιότερο απαγόρευσε τη δουλοκτησία.

Τη δουλοκτησία έφεραν στην Ασία ο Αλέξανδρος και οι επίγονοί του, η μόνη προσφορά των οποίων στη Χώρα ήταν η πολεοδομία και η οίκηση πόλεων. Το ιρακικό έθνος των Πάρθων απήλλαξε τη χώρα από τους Ελευκίδες Έλληνες ηγεμόνες μετά από 80 χρόνια κατοχής. Προηγούμενως, ολόκληρες επαρχίες, το Αφγανι-

σταν, το Ουζμπεκιστάν, το Πακιστάν και η βόρεια Ινδία απλώς εγκαταλείφθηκαν στην τύχη τους, απλώς και μόνον διότι οι Έλληνες μισθοφόροι δεν ήταν αρκετοί για να κρατήσουν τόσο μεγάλες και μακρινές περιοχές.

Γι' αυτόν το λόγο πιστεύω ότι η ελληνική εκστρατεία πέραν των συνόρων της Μικράς Ασίας και της Μεσοποταμίας ήταν ένα πελώριο και στρατηγικό λάθος του Ελληνισμού.

Ο τελευταίος Σελευκίδης βασιλιάς της Συρίας κληροδοτεί το κράτος στη Ρώμη, προκειμένου να μείνει

τουλάχιστον η Ανατολία, η Συρία και η Μεσοποταμία στη μόνη δυτική δύναμη που μπορούσε να τις κρατήσει. Ακολουθούν λυσσαλέοι συνεχείς πόλεμοι μεταξύ των Σασανιδών και Ρώμης και αργότερα Κωνσταντινουπόλεως. Όμως, τον 7ο αιώνα, ένα νέο ισχυρό έθνος, οι Μουσουλμάνοι Άραβες, παρεμβάλλονται μεταξύ Ελλήνων και Περσών και τους χωρίζουν πλέον οριστικά. Οι Άραβες κατακτούν την Περσία το 640 π.Χ. και την εξισλαμίζουν. Μετά από δύο αιώνες αραβικής κατοχής οι Πέρσες λαμβάνουν μια από τις σημαντικότερες αποφάσεις της Ιστορίας τους.

Επιλέγουν τη μέχρι τότε περιφρονημένη και καταδικωμένη από τους σουνίτες Άραβες αίρεση του σιιτισμού ως θρησκεία και με επανάσταση εκδιώκουν τους Άραβες. Η επιλογή του σιιτισμού ήταν στην πραγματικότητα πράξη εθνικής αντίστασης και ιδιοπροσωπείας. Πλην όμως το έθνος δεν ξαναβρήκε την παλαιά ακμή. Νέοι κατακτητές, οι Σελτζούκοι Τούρκοι, οι Μογγόλοι του Τσίνγκις Χαν και οι Κεντροασιατές του Ταμερλάνου κατακτούν διαδοχικά τη Χώρα.

Η περσική αναγέννηση ήλθε κατά το τέλος του 15ου αιώνα με την εθνική δυναστεία των Σαφαβιδών, κατά την οποία αναπτύχθηκαν τα γράμματα και οι τέχνες. 200 χρόνια μετά, η διάδοχη δυναστεία των Καζαρί χάνει οριστικά τη Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν και το Αφγανιστάν. Η τελευταία δυναστεία ήταν των Παχλεβί, η οποία καταργήθηκε βιαίως το 1979 και αντικαταστάθηκε από το θεοκρατικό καθεστώς.

Κλείνοντας, τονίζω ότι το περσικό έθνος είναι μεγάλο και σπουδαίο και η Ιστορία του εφάπτεται με τη δική μας. Νομίζω ότι το καλύτερο που έχει να κάνει το σημερινό Ιράν είναι να αντιγράψει την Ινδία και την Κίνα. Να ανοίξει το παράθυρό του στη Δύση και να συμφιλωθεί με τους Άραβες γείτονές του. Το περσικό έθνος, όπως φαίνεται από την ιστορία του, την οποία περιληπτικά παρουσίασα, είχε πάντα μέσα του τη δύναμη της ανακάλυψης και της αναγέννησης σε βαθμό αξιοθαύμαστο. Γιατί όχι και τώρα; Ούτως ή άλλως εύχομαι να επικρατήσει η ειρήνη και ότι καλύτερο για τη Χώρα.

